

บทที่ ๔

ศาสนาชินโต (Shintoism)

๑. ข้อที่ควรทราบทั่วไป

คำว่า “ชินโต” แม้จะออกเสียงเป็นภาษาญี่ปุ่น แต่คำเดิมมาจากภาษาจีน 神道 (ดิงเต๋า) “ดิง” แปลว่า “เทพเจ้า” “เต๋า” แปลว่า “ทาง” รวมเข้าด้วยกัน แปลว่า “ทางแห่งเทพเจ้า” อนึ่งคำว่า “ชินโต” นี้ มีหนังสือบางเล่มกล่าวไว้ว่า ถ้าจะแปลเป็นภาษาญี่ปุ่นแท้ ๆ ให้ตรงกับคำว่า “ดิงเต๋า” (ทางแห่งเทพเจ้า) ในภาษาจีน ก็จะตรงกับคำว่า “คามิ โน มิจิ”

หนังสือเรื่อง Basic Terms of Shinto ซึ่งคณะกรรมการศาสนาชินโตเรียบเรียงขึ้นกล่าวว่า จากคำว่า “ทางแห่งเทพเจ้า” อาจหมายความถึง “การบูชาเทพเจ้า”, “คำสอนของเทพเจ้า” หรือ “ศาสนาของเทพเจ้า” ก็ได้

ประวัติเดิมของศาสนานมอยู่ว่า ชนชาติญี่ปุ่นในสมัยโบราณมีเผ่าต่าง ๆ หลายเผ่า แต่ละเผ่าก็เคารพบูชาบรรพบุรุษของตน และเทพเจ้าที่เผ่าของตนรู้จักและนับถือเป็นแบบเดียวกัน เทพเจ้าที่นับถือนั้นมีมากมายหลายองค์ อนึ่งทางราชการก็ผูกพันอยู่อย่างเคร่งครัดกับการบูชาเทพเจ้าทั้งหลาย เคยกลายเป็นระบบการปกครองที่เรียกว่า “ไซเซอิ-อิทชิ” แปลว่า “การรวมกันแห่งศาสนาและการปกครอง” เดิมทีเดียวก็เป็นเพียงการเคารพบูชาบรรพบุรุษและเทพเจ้า ยังไม่มีชื่อเรียกศาสนานี้ แต่เมื่อพระพุทธศาสนามาและศาสนาขงจื้อได้แพร่ไปสู่ประเทศญี่ปุ่น จึงได้มีนามเรียกศาสนานี้เพื่อให้ต่างจากศาสนาพุทธและขงจื้อว่า “ชินโต”

ศาสนาชินโตมีโคมิโคชิอยู่แก่ผู้ตั้งศาสนา, หลักร้างสอนที่ตายตัว หรือคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ แต่เป็นศาสนาที่บูชาเทพเจ้าตามชนบประเพณี และระเบียบแบบแผนที่นับถือกันมาช้านาน ซึ่งอาจแบ่งหลักการได้เป็นสองอย่างคือ ประเพณีบูชาบรรพบุรุษอย่างหนึ่ง การครองชีวิตโดยปฏิบัติตามการนำทางของเทพเจ้าอีกอย่างหนึ่ง ศาสนาชินโตในลักษณะนี้

จึงไม่มีนิกาย เป็นชินโตแห่งราชสำนักพระจักรพรรดิ และ
 ที่มีศาสนเป็นที่เคารพทั่วไป ภายหลังได้เกิดมีชินโตนิกาย
 ต่าง ๆ มีผู้ตั้งนิกาย มีคำสอนและคัมภีร์เกิดขึ้นแยกไปจาก
 เดิม ชินโตในแบบแรกจึงได้นามว่า “กั๊กกะชินโต” หมายถึง
 ถึง “ชินโตที่เป็นของรัฐหรือทางราชการ” ส่วนชินโตที่
 แบ่งแยกเป็นนิกายเรียกว่า “กโยหะชินโต” หมายถึง “ชินโต
 ที่แยกเป็นนิกายต่าง ๆ”

ชินโตที่เป็นของรัฐหรือทางราชการ อันตรงกับ
 ภาษาอังกฤษว่า State Shinto นั้น ในสมัยก่อนสงคราม
 โลกครั้งที่ ๒ ทางราชการของญี่ปุ่นได้แยกประเพณีทาง
 ศาสนาแห่งราชสำนักพระจักรพรรดิ และแห่งศาลเทพเจ้า
 ออกจากประเพณีของศาสนาอื่น ๆ พิธีกรรมและการศึกษา
 ที่เนื่องด้วยศาลเทพเจ้า ถือเป็นดังจำเป็นสำหรับมหาชน
 รัฐบาลได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารศาลเทพเจ้ารวมทั้ง
 นโยบายว่าด้วยการนี้ เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม ทางทหาร
 ของอเมริกันซึ่งยึดครองประเทศนั้นจึงออกคำสั่งให้ยุบเลิก

“กัถกะชินโต” หรือศาสนาชินโตที่เป็นทางราชการเสีย ให้ทุกศาสนาและทุกนิกายมีอิสระแก่คนที่จะเผยแผ่หลักธรรมได้โดยไม่ต้องอยู่ในความควบคุมตั้งการของทางราชการอีกต่อไป ศาสนาชินโตที่เป็นทางราชการนั้น มีรากฐานอยู่บนอุดมคติที่ว่า ความเจริญของชาติ ความปลอดภัยแห่งราชสำนักพระจักรพรรดิ และความผาสุกของประชาชน เป็นพรที่ได้รับ เมื่อการเมืองการปกครองของมนุษย์ ถดมถดถอยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเจตน์จำนงของเทพเจ้า ในภาษาญี่ปุ่นโบราณ คำว่าการเมืองกับพิธีกรรมทางศาสนา มีรากมาจากคำเดียวกัน บางท่านถือว่าประเพณีที่พระจักรพรรดิทรงบูชาบรรพบุรุษดั้งเดิมของพระองค์ คือ อามาเตระสุ-โอ-มิกามิ และเทพเจ้าแห่งฟ้าและดิน เป็นทางราชการนั้น คือเจ็อนไซอันเป็นมรดุฐานแห่งรูปการปกครองของญี่ปุ่น ฉะนั้นในศาสนาชินโตที่เป็นทางราชการ จึงมีศัพท์ว่า “โกโต” ซึ่งแปลว่าทางแห่งพระจักรพรรดิเป็นข้อกำหนดอย่างสำคัญ ที่ทำให้การเมืองกับการศาสนาในสมัยก่อนรวมกัน

ชินโตที่เป็นนิกายต่าง ๆ หรือเรียกในภาษาญี่ปุ่นว่า กโยหะชินโตนั้น หมายถึงกลุ่มแห่งกระบวนการทางศาสนา ที่อิงอยู่กับศาสนาประจำชาติของญี่ปุ่น แต่แยกเป็นนิกาย หรือกลุ่มอิสระ มีรากฐานอยู่บนประสบการณ์ทางศาสนา ของเอกชน พุดง่าย ๆ ก็คือ เอกชนที่ได้ประจักษ์แจ้งความจริงทางศาสนา ผิดแผกออกไปจากที่เคยรู้เคยเห็นมา ก็ตั้งกลุ่มของตนเองขึ้น ส่วนใหญ่ศาสนาชินโตที่เป็นนิกายต่าง ๆ นั้น มีกำเนิดตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ เป็นต้นมา พอจะจัดเป็นนิกายใหญ่ ๆ ได้ ๑๓ นิกาย ทั้ง ๑๓ นิกายนี้มีวิธีจัดประเภทเป็น ๒ แบบคือ.-

แบบแรก จัดเป็น ๕ หมวดใหญ่ **หมวดที่ ๑** เป็นนิกายชินโตบริสุทธิ์ มี ๓ นิกาย **หมวดที่ ๒** เป็นนิกายชินโตผสมขงจื้อมี ๒ นิกาย **หมวดที่ ๓** เป็นนิกายบูชากูเฮา มี ๓ นิกาย **หมวดที่ ๔** เป็นนิกายทำให้บริสุทธิ์มี ๒ นิกาย **หมวดที่ ๕** เป็นนิกายรักษาโรคด้วยความเชื่อมี ๓ นิกาย

แบบที่สอง จัดเป็น ๓ หมวดใหญ่ **หมวดที่ ๑** เกี่ยวเนื่องกับหลักการแห่งศาสนาชินโตโบราณ มี ๓ นิกาย

หมวดที่ ๒ รวมเอาศาสนาอื่นที่เข้ามาเผยแผ่ในญี่ปุ่นเข้า
ผสมกับศาสนาชินโตโบราณมี ๕ นิกาย **หมวดที่ ๓** มีจุดรวม
สำคัญอยู่ที่ผู้ตั้งนิกายใหม่ทั้งชายและหญิงมี ๕ นิกาย

ในส่วนที่ศาสนาชินโตรับเอามติของศาสนาขงจื้อ และ
พระพุทธศาสนาเข้าผสมกับคำสอนของชินโตเองนั้น จะกล่าว
ถึงในหัวข้อที่ว่าด้วยความเกี่ยวข้องและข้อเปรียบเทียบกับ
ศาสนาอื่น

สัญลักษณ์ของศาสนาชินโต มีปัญหาเรื่องสิ่งซึ่งเป็น
สัญลักษณ์แห่งศาสนาชินโตว่าได้แก่อะไร บ้างก็ชี้ไปที่หอไร
คือประตูอันมีเสา ๒ เสา มีไม้ ๒ อันขวางอยู่ข้างบนเป็น
เครื่องหมายว่าเข้าสู่บริเวณศาลเจ้าของชินโตแล้ว บาง
ท่านก็ชี้ไปที่ระจกอันมีรูปลายดอกไม้วาเป็นสัญลักษณ์แห่ง
ศาสนาชินโต ทั้ง ๒ อย่างที่กล่าวแล้ว ก็พอทำให้รู้จัก
ศาสนาชินโตได้บ้างในบางกรณี แต่ถึงซึ่งเป็นสัญลักษณ์
อันเก็บรักษาไว้ และในสมัยต่อมาเมื่อผู้ตีความสัญลักษณ์นั้น

เป็นคุณธรรมประจำศาสนาก็มี ทั้งถือว่าเป็นสมบัติอันศักดิ์สิทธิ์
ที่ถ่ายทอดสืบต่อมารวมกันกับบัลลังก์แห่งพระจักรพรรดิ มีอยู่
๓ อย่าง เรียกในภาษาญี่ปุ่นว่า "ซานชูโน-ซิงกิ" ในสมัย
โบราณฐานะแห่งความเป็นพระจักรพรรดิ จะพิสูจน์ได้ด้วย
การมีสมบัติ ๓ ประการนี้ คือ ๑. กระจก ๒. ดาบ
๓. รัตนมณี

กระจก นั้นถือว่า เทพเจ้าสตรีผู้เป็นต้นสกุลแห่งพระ
จักรพรรดิ ซึ่งภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า อามา-เตระสุ-โอ-
มิคามิ ได้ทรงมอบให้ นินิคิ-โน-มิโกโด้ผู้เป็นพระนัดดา
ของพระองค์ ตัวกระจกจริง (ซึ่งเรียกว่า ยะตะ-โน-
กาคามิ) ได้เก็บรักษาไว้ในฐานะเป็นเทพสัญลักษณ์ ณ ศาล
เจ้าที่โอเส ส่วนกระจกจำลองเก็บไว้ที่พระราชวังแห่งพระ-
จักรพรรดิ

ดาบ ซึ่งเรียกว่า กุสะ-นาคิ โน ชิรุคิ ประดิษฐานไว้
ที่ศาลเจ้าอัทสึตะ ในฐานะเป็นการปรากฏแห่งเทพเจ้า ส่วน
ดาบจำลองเก็บไว้ที่พระราชวังแห่งพระจักรพรรดิ

รัตนมณี ซึ่งเรียกว่า ยาสะกะ—นิ โน มาคะ—คามะ
เก็บได้ประจำ ณ พระราชวังแห่งพระจักรพรรดิ

ทั้งคาบแต่รัตนมณีนั้นกล่าว อามา—เครตุ—โอ—
มิกามิ พระบรมพรุษผู้เป็นเทพนารีได้ประทานเช่นเดียวกัน

ในสมัยต่อมา ประมาณในสมัยกลาง มีนักปราชญ์
บางคนตีความว่า กระจกเป็นเครื่องหมายแห่งปัญญา คาบ
เป็นเครื่องหมายแห่งความกล้าหาญ แดะรัตนมณีเป็นเครื่อง
หมายแห่งการบำเพ็ญประโยชน์ การตีความในทำนองนี้จึง
เป็นการพัฒนาศาสนาชินโตในด้านคุณธรรมประการหนึ่ง

หลักธรรมของศาสนาชินโต มีลักษณะเป็นพหุ
เทวนิยม (Polytheism) คือนับถือเทพเจ้ามากองค์ ไม่มี
เทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่เพียงองค์เดียวอย่างบางศาสนา บุคคลที่
เป็นเทพเจ้านั้นมีพระจักรพรรดิ, อีบุรุษแห่งชาติ, เทพเจ้า
แห่งภูเขา, ตำซาร, ต้นไม้, ดอกไม้, คำบด, เมือง,
บ้าน, บ่อน้ำ, ประตุ, การเวียน, ความสุข เป็นต้น

ศาสนาซิกข์แบบทางราชการมีค่าต๋งอยู่ประมาณ ๓๓๐,๕๐๐ แห่ง มีพระคฤฤรรักษาประมาณ ๓๕,๘๐๐ รูป ส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณจากรัฐ แต่เมื่อเลิกตั้งโดยคำสั่งของกองบัญชาการนายพลแมกอาเธอร์ เมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๕ (พ.ศ. ๒๔๘๘) แล้ว งบประมาณก็คงถูกตัดไป

วิชาที่ค่าต๋งเจ้านั้น มีการปรับมือ (ดูเหมือนจะ ๓ ครั้ง เห็นจะเพื่อให้เทพเจ้ารู้วามตนมณูมาถวายนความเคารพ แล้ว) นอกจากนั้นมีการสวดมนต์ การบูชาด้วยของถวาย เช่นเงิน (สำหรับบำรุงค่าต๋ง)

ในวันนักขัตฤกษ์ มีกระบวนแห่ มีการบรรเลงดนตรี และเดินรำ พระมีหน้าที่ทำพิธีอ่านบทสวดเบองหน้าเทพเจ้าแห่งค่าต๋ง เพื่ออานวยสดีสติมงคล, ให้เก็บเกี่ยวได้มดดี, ให้บ้านเรือนมีความสุข, ให้มีผลสำเร็จในการสงคราม, ให้การปกครองเป็นไปด้อยดี และให้พระจักรพรรดิทรงดำรงอยู่ในราชสมบัติยังยืนนาน

มีผู้ให้ข้อสังเกตว่าพระในศาสนาซันโต จะเกี่ยวข้องกับ
กบประชาชนในพิธีกรรมต่างๆ ก็จริง แต่ก็เกี่ยวข้องเฉพาะ
เมื่อมีชีวิตอยู่เท่านั้น ส่วนการทำพิธีเมื่อตายแล้ว พระใน
ศาสนาซันโตไม่เกี่ยวข้อง แต่เป็นหน้าที่ของพระในพระพุทธร
ศาสนา เพราะเหตุนี้จึงไม่เป็นการแปลกที่ชาวญี่ปุ่นจะนับถือ
ทั้งศาสนาซันโต และศาสนาพุทธรวมกัน เพราะแต่ละศาสนา
ก็แบ่งหน้าที่ในการทำพิธีกรรมให้รับช่วงกันได้เป็นคราว ๆ
ไป

ในการบูชาเทพเจ้านั้น ข้อมุ่งหมายอันยิ่งใหญ่ก็เพื่อ
ให้ความเป็นไปแห่งชีวิตของผู้บูชากลมกลืนเข้ากันได้กับ
เทพเจ้า เมื่อได้ทำให้เทพเจ้าพอใจได้ ก็ได้ชื่อว่ากระทำสิ่ง
อันเป็นดีวัดดีมงคล

บรรดาศาสดเจ้านับจำนวนแต่ในญี่ปุ่นนั้น ศาสดเจ้า
หรือศาสดเทพเจ้าที่เมืองอิดะรวม ๒ แห่ง คือ โโกไต ชิงกุ หรือ
เรียกสั้น ๆ ว่าไนกุแห่งหนึ่ง ไคโย-อุเก ไค-ชิงกุ หรือ

เรียกสั้น ๆ ว่าเคอู อีกแห่งหนึ่งนับว่าใหญ่ที่สุด และศักดิ์สิทธิ์ที่สุด เพราะศาลในกูเป็นที่ประดิษฐาน เจ้าแม่ดวงอาทิตย์ผู้เป็นคันตระกุดบรรพบุรุษของพระจักรพรรดิ ซึ่งเรียกในภาษาญี่ปุ่นว่า อามา-เอระสุ-โอ-มิกามิ ส่วนศาลเคอูเป็นที่ประดิษฐานเจ้าแม่ ไตโย-อุเก-โอ-มิกามิ เมืองฮิเดจึงเป็นศูนย์กลางแห่งการจาริกไปบูชาเทพเจ้า ยังมีศาลเจ้าอีกแห่งหนึ่งที่สำคัญ ก็คือศาลเจ้าที่จังหวัดคางะ จังหวัดคางะตั้งอยู่ในกรุงโตเกียว

บ้านของผู้นับถือศาลนานทุกบ้านมักจะมีหิ้งเทพเจ้า มีที่บูชาทำด้วยไม้เขียนดวงคล้ายประดิษฐานอยู่ แผ่นไม้จารึกนามของบรรพบุรุษคันตระกุด มีการบูชาด้วยดอกไม้ เหล้าสาเก ข้าว และน้ำ ในเวดากดางคืน มีการจุดไฟบูชาด้วย

ในตอนที่เกี่ยวกับจริยศาสตร์ หรือคำสอนทางศีลธรรมของศาลนาซึนโต ได้กล่าวไว้แล้วในหนังสือเรื่องศาลนา

เปรียบเทียบของผู้เขียน หน้า ๑๕๖ ถึง ๑๕๘ โดยใจความว่า ไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอนว่าจะต้องประพฤติอย่างนั้นอย่างนี้ แต่การปรับปรุงจิตใจให้ตั้งงาม และทำพิธีบูชาเทพเจ้าและวิญญาณบรรพบุรุษ ก็นับว่าเป็นข้อปฏิบัติที่ถูกต้องแล้ว

ความเชื่อในบรรพบุรุษ มีความสำคัญไม่น้อยกว่าความเชื่อในเทพเจ้า เขาถือว่าบุคคลจะเจริญรุ่งเรืองขึ้นด้วยประการใด ๆ ก็ตาม ย่อมมิใช่เนื่องมาจากเหตุเพียงตัวเขาค้นเดียว แต่ย่อมเนื่องมาจากเหตุภายนอกด้วย เหตุภายนอกดังกล่าวนี้ อย่างหนึ่งได้แก่บรรพบุรุษของตน ซึ่งมีส่วนเกี่ยวพันกันทางสายโลหิต และส่วนสำคัญทางวิญญาณของคนในสกุลเดียวกันย่อมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากเหตุภายนอกคือบรรพบุรุษแล้ว เทพเจ้าก็มีส่วนสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่มีส่วนสร้างสัตว์บุคคลบนผืนดินให้ตั้งอยู่กลายเป็นไปอย่างนั้นอย่างนี้ การบูชาบรรพบุรุษ และบูชาเทพเจ้าจึงเป็นส่วนสำคัญของศาสนาซินโต ด้วยประการฉะนี้

๒. ประวัติศาสตร์

โดยมากเมื่อกล่าวถึงศาสนาชินโต ก็เป็นที่รู้จักทั่วไปว่าไม่มีศาสดาหรือผู้ตั้งศาสนา เพราะศาสนาชินโต เป็นศาสนาที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากชนบประเพณีในการบูชาบรรพบุรุษและบูชาเทพเจ้าดั้งเดิมาแต่เมื่อแบ่งศาสนาชินโตออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ ๑. ชินโตที่เป็นของรัฐ (State Shinto) หรือ ชินโตศาลเทพเจ้า (Shrine Shinto) กับ ๒. ชินโตที่เป็นนิกาย (Sectarian Shinto) แล้วชินโตแบบแรกอาจไม่มีศาสดาก็จริง แต่ชินโตแบบหลังคือที่เป็นนิกายต่าง ๆ ก็มีศาสดาแน่นอน เช่น นิกายเทนริกโย มีนางนากายามาเป็นศาสดาพยากรณ์, นิกายกอนโก มีกอนโกเป็นศาสดาพยากรณ์ ดังกล่าวแล้วในศาสนาเปรียบเทียบหน้า ๓๕๐ ถึง ๓๕๔ เป็นแต่ว่าในที่นั้นได้กล่าวว่าเป็นศาสนาเหล่านี้เป็นศาสนาใหม่ ในที่นี้จึงจะไม่กล่าวถึงประวัติของศาสดาแห่งศาสนาชินโตอีก

-
๑. ชินโตที่เป็นของรัฐ เรียกในภาษาญี่ปุ่นว่า จิกกะ ชินโต เรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ชินโตศาลเจ้า หรือศาลเทพเจ้า ตรงกับภาษาญี่ปุ่นว่า อินจา ชินโต (*Jinja Shinto*)

๓. ประวัติคัมภีร์ศาสนา

กล่าวอย่างเจาะจง ศาสนาชินโตมีคัมภีร์อยู่ ๒ ฉบับ
คือ ๑. คัมภีร์โกชิกิ ๒. คัมภีร์นิฮอนกิ หรือนิฮอน
โชกิ แต่ถ้าจะกล่าวอย่างพิสดารก็ยังมีคัมภีร์ชื่อนอกหลาย
คัมภีร์ เช่น โกโคชูอิ, มันิโยชู, ฟุโดกิ เป็นต้น

คำว่าคัมภีร์ศาสนาที่ใช้คำอังกฤษว่า Religious Scrip-
tures บาง Sacered Books บางนั้น ตรงกับคำว่า ชินเตน
(Shinten) ในภาษาญี่ปุ่น ต่อไปนี้จะกล่าวรายชื่อคัมภีร์
พร้อมทั้งคำอธิบายพอสังเขป

๑. คัมภีร์โกชิกิ (Kojiki)

รวบรวมขึ้นในปี ค.ศ. ๗๑๒ (พ.ศ. ๑๒๕๕) มีราก
ฐานอยู่กับชนบประเพณีที่ท่องจำกันมาด้วยปาก เดำถึงเทพ
นิยาย, ตำนาน, เรื่องทางประวัติศาสตร์ เกี่ยวพันอยู่กับ
ราชสำนักแห่งพระจักรพรรดิ จากสมัยแห่งเทพเจ้าทั้งหลาย
มาจนถึงรัชสมัยแห่งพระจักรพรรดินี้ ดุอิโก (คือจนถึง ค.ศ.

นิยามอุดมประวัติศาสตร์ ขบ, ขรรมนิยม, ข้อห้าม,
การปฏิบัติทางโดยศาสตร์, และการปฏิบัติต่อเทพเจ้าของ
ชาวญี่ปุ่นโบราณ มีแจ้งไว้พิสดารในคัมภีร์

๒. คัมภีร์นิฮอนกิ หรือ นิฮอนโชกิ

(Nihongi or Nihon Shoki)

คัมภีร์รวมกับคัมภีร์โกชิกิ ถือว่าเป็นคฤดาตติก คือ
วรรณคดีชั้นสูงของญี่ปุ่น รวบรวมขึ้น ณ ราชสำนัก
พระจักรพรรดิ ในปี ค.ศ. ๗๒๐ (พ.ศ. ๑๒๖๓) อันเป็นสมัยที่
มีการเริ่มต้นติดต่อเกี่ยวข้องกับทวีปยุโรป และเป็นสมัยที่
ความดำนึกในเรื่องชาติสูงชัน คำบรรยายในทางประวัติ
ศาสตร์ของคัมภีร์นี้คดุมจากสมัยของเทพเจ้า จนถึงรัชสมัย
ของพระจักรพรรดินี้ ชิโต (คือจนถึง ค.ศ. ๗๐๒ หรือ พ.ศ.
๑๒๔๕) เป็นคัมภีร์รวม ๓๐ เล่ม ครั้งแรกว่าด้วยเทพนิยาย
และนิยายต่าง ๆ แต่ครั้งหลังว่าด้วยข้อเท็จจริงทางประวัติ

แต่เรื่องราวแห่งศกอุทิมเบโดยส่วนใหญ่ แต่ก็มิใช่ว่าจะอยู่มากแห่งที่ควรแก่การสนใจ

๔. มนัโยช (Manyoeshu)

หนังสือประมวลบทกวีอันเก่าแก่ที่สุดของญี่ปุ่น มีการรวบรวมในศตวรรษที่ ๘ ประกอบด้วยบทกวี ๕,๕๐๐ บท ซึ่งเขียนขึ้นในศตวรรษที่ ๕ จนถึงศตวรรษที่ ๘ เป็นบทนิพนธ์ของบุคคลตำแหน่งต่าง ๆ ตั้งแต่พระจักรพรรดิจนถึงชาวนาบทกวีเหล่านี้มีชื่อเสียงมากในการแสดงความรู้ตั้งอันยิ่งใหญ่และธรรมดาสามัญออกมาอย่างตรง ๆ นอกจากนั้นหนังสือนี้ยังสำคัญก็คือ ได้ทำให้รู้ถึงความเชื่อถือ ขนบประเพณี และความคิดในทางศาสนาของคนในสมัยโบราณ

๕. ฟุโตกิ (Fudoki)

หนังสือเรื่องนี้เป็นข้อเขียนแสดงภูมิศาสตร์ส่วนภูมิภาค ซึ่งเรียบเรียงขึ้นถวายราชสำนักพระจักรพรรดิตามพระบรมราชโองการ ใน ค.ศ. ๗๑๓ (พ.ศ. ๑๒๕๖) คือพระบรมราชโองการนั้นตั้งให้ฝ่ายปกครองส่วนภูมิภาคทำรายงาน

เดินธรรมาสน์ เพื่อให้นามเดิมทางภาคภูมิศาสตร์, ความสมบูรณ์ของพื้นที่, นิทานและนิยายอันเก่าแก่แห่งท้องถิ่นแต่ละแห่ง ในปัจจุบันส่วนใหญ่ของหนังสือได้สูญหายไป ยังมีเหลือเป็นเล่มสมบูรณ์เพียงบางเรื่อง และเหลือบางส่วนอีกบางเรื่อง ชื่อหนังสือหรือคัมภีร์ของกนกนภราชงานภูมิศาสตร์ส่วนภูมิภาค ซึ่งรวบรวมขึ้นในสมัยโตกุทวา ซึ่งใช้ชื่อเรื่องอย่างเดียวกัน

๖. ไทโฮ-รโย (Taiho-ryo)

หนังสือเรื่องนี้เท่ากับเป็นคัมภีร์กฎหมายโบราณที่สำคัญของญี่ปุ่นคล้ายกับเฮงกิ-ซิกิ ซึ่งจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป ข้อความในคัมภีร์กฎหมายนี้ ให้ประโยชน์ในการเล่าให้ทราบว่า ด้านการราชการแห่งไหนนับว่ามีความสำคัญสูงสุดในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบูชาในศาสนาชินโต มีคำญี่ปุ่นอยู่คำหนึ่ง คือ ซิงกิ-กาน ซึ่งหมายถึงด้านการราชการโบราณที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบูชาแห่งศาสนาชินโต ประวัติความเป็นมามีกล่าวไว้ในคัมภีร์กฎหมายนี้ ซึ่งรวบรวมขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๗๑๑ (พ.ศ. ๑๒๕๔)

๗. เองกิ-ชิกิ (Engi-shiki)

หนังสือเรื่องนี้ เป็นประมวลกฎหมายที่ละเอียดดัด
 เกี่ยวกับการบริหารของรัฐบาล ระหว่างสมัยแห่งกฎหมาย
 ริตชู-รโย (ศตวรรษที่ ๗ จนถึงศตวรรษที่ ๘) เป็นหนังสือ
 รวม ๕๐ เล่ม ซึ่งยังมีปรากฏอยู่จนบัดนี้ กล่าวอีกอย่างหนึ่ง
 ก็มีที่เรียกว่าด้วยกฎหมายเทียวราดแห่งราชสำนักพระเจ้าจักรพรรดิ
 อย่างละเอียด เช่นกล่าวถึงพระราชพิธี, มารยาทแห่งด้วย
 ราชสำนัก, ข้อปฏิบัติอันเหมาะสม ตลอดจนการบริหาร
 ด้านภูมิภาคเป็นต้น การรวบรวมได้กระทำเมื่อ ค.ศ. ๘๐๕
 (พ.ศ. ๓๔๔๘) และได้สำเร็จ ถวายพระเจ้าจักรพรรดิในอีก ๒๒
 ปีต่อมา แต่ก็ยังมีได้ประกาศใช้ในระยะเวลา ต่อมาในปี
 ๘๖๘ (พ.ศ. ๓๕๓๐) คือหลังจากปีที่ถวายถึง ๕๐ ปี จึงได้
 ประกาศใช้ ที่นับว่าสำคัญก็คือ ๓๐ เล่มแรกในคัมภีร์
 กล่าวถึงกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาชินโต จึงถือกัน
 ว่ามีค่ามากในการช่วยการศึกษาศาสนานี้ กล่าวกันว่าเมื่อ
 ประกาศใช้ประมวลกฎหมายเรื่องนี้ ก็เท่ากับให้กำเนิด
 ศาสนาชินโตทางราชการเป็นสายตักขณอักษรดั้นมา

ตอนแสดงกัศนีระหว่าง ค.ศ. ๑๕๖๕ ถึง ค.ศ. ๑๖๗๗ (พ.ศ. ๒๐๐๘ ถึง พ.ศ. ๒๒๓๐) ไม่มีการประกอบพิธีบรมราชาภิเษกตามแบบศาสนาซันโต ซึ่งนับว่าสำคัญที่สุดในบรรดาพิธีกรรมของศาสนานิกายคตอเวลา ๘ รัชกาล

ยุคที่ ๕ ระยะเวลาประมาณ ๑๖๘ ปี เป็นยุคการฟื้นฟู ศาสนาซันโตขึ้นเป็นลัทธิของชาติ เริ่มแต่ ค.ศ. ๑๗๐๐ ถึง ค.ศ. ๑๘๖๘ (พ.ศ. ๒๒๔๓ ถึง พ.ศ. ๒๔๑๑) เป็นสมัยที่โชกุนเอ็งอานาจ กล่าวคือแม่พระจักรพรรดิจะทรงชื่อว่า ปกครองประเทศญี่ปุ่น แต่โชกุนก็มีอำนาจปกครองในเขตของตน ระยะเวลาที่กวดานมมกเขียนหลายคนได้ช่วยกันชี้ให้เห็นความประเสริฐวิเศษของพระจักรพรรดิผู้ทรงสืบเชื้อสายมาจากเทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์ และประชาชนชาวญี่ปุ่นก็สืบเชื้อสายมาจากเทพเจ้า เพราะฉะนั้นประชาชนญี่ปุ่นจึงนับว่าเหนือกว่าชาติอื่น ๆ ทั้งในทางความกล้าหาญและสติปัญญา ญี่ปุ่นเป็นประเทศแห่งเทพเจ้า ประชาชนญี่ปุ่นจึงเป็นผู้มีคุณงามความดีเหนือชาติอื่น ๆ ศาสนาซันโตได้มี

ความสำคัญอย่างยอด้วยขึ้นมาอีก เพราะทำให้ประชาชน
ดำเนินในความเป็นผู้ยิ่งใหญ่ของตน

ยุคที่ ๕ หรือยุคที่ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เป็นยุค
แห่งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ยุคนี้เริ่มแต่ ค.ศ. ๑๘๖๘
หรือ พ.ศ. ๒๔๑๑ เป็นต้นมา ค้าตนาพุทธได้แยกออกจาก
ค้ำตนาชินโต พระจักรพรรดิเมย์ทรงตั้งการให้ชำระค้ำตนา
ชินโตให้บริสุทธิ์สะอาดตามรูปเดิม โดยให้ค้ำตเทพเจ้าของ
ชินโตทุกแห่ง ไม่มีอิทธิพลของพระพุทธรค้ำตนาปะปนอยู่ คือ
ตั้งยัก่อนหน้านั้น วัดทางพระพุทธรค้ำตนามีค้ำตเทพเจ้าของ
ค้ำตนาชินโต และพิธีกรรม ณ ค้ำตเทพเจ้าของค้ำตนา
ชินโต ก็มีความเชื่อถือ และพิธีกรรมของพระพุทธรค้ำตนา
ปนอยู่ด้วย ในปี ค.ศ. ๑๘๘๒ (พ.ศ. ๒๔๒๕) รัฐบาลได้
แยกค้ำตนาชินโตออกเป็น ๒ คือ ชินโตที่เป็นทางราชการ
กับชินโตที่เป็นนิกายต่างๆ ในการแยกนี้ ให้ค้ำตนาชินโต
ที่เป็นนิกายต่างๆ มีฐานะเป็นค้ำตนาเหมือนกับค้ำตนาพุทธ
และค้ำตนาอื่นๆ ส่วนชินโตที่เป็นทางราชการ มิใช่
ค้ำตนา แต่เป็นระเบียบประเพณีอันเนื่องด้วยความ
รักประเทศชาติ ซึ่งชาวญี่ปุ่นทุกคนจะต้องมีส่วนร่วม

เท่าเทียมกัน ไม่ว่าผู้นั้นจะนับถือศาสนาใด ๆ แต่
 คือมาชินโตที่เป็นทางราชการนี้ ก็กลายเป็นค่านิยมของชาติ
 อย่างแท้จริง ทั้ง ๆ ที่ตอนประกาศแยกถือว่ามีใช้ค่านิยม
 เมื่อญี่ปุ่นประดับชัยชนะในสงครามโลกครั้งที่ ๓ ก็ยังถือกัน
 ว่าคนเป็นชนชาติที่เทพเจ้าเลือกสรร ค่านิยมชินโตก็ได้รับ
 การเทอดทูนยิ่งขึ้น แต่เมื่อญี่ปุ่นแพ้ในสงครามโลกครั้งที่สอง
 พระจักรพรรดิก็ไต่ทรงมีพระบรมราชโองการ ให้เลิกเชื่อกัน
 ว่า พระองค์เองเป็นเทพเจ้า และเด็กถือว่าชนชาติญี่ปุ่น
 ยิ่งใหญ่เหนือชาติอื่น ๆ คือจากนั้นก็มีกรยุบเลิกค่านิยม
 ชินโตที่เป็นทางราชการ ไม่บังคับให้ทุกคนต้องทำพิธีบูชา
 อย่างแต่ก่อน

ข้อความที่กล่าวมานี้ นอกจากเก็บจากข้อเขียนของ
 ดร. โรเบิต ฮูมแต้ว ก็ได้อาศัยข้อความในหนังสือ "สังเขป
 ค่านิยมของค่านิยมชินโต" ซึ่งคณะกรรมการแห่งค่านิยม
 ชาติพิมพ์ขึ้นช่วยอธิบายประกอบในบางตอน

ท่านผู้อ่านย่อมเห็นได้ว่าในยุคที่ ๒ และยุคที่ ๓ และ
 ยุคที่ ๔ ค่านิยมชินโตเกี่ยวข้องกับค่านิยมพุทธมาก แม้

ศาสดาของจ็อกเกยวของ ถึงกับมีศาสดาชินโตในกายของจ็อกอยู่
๒ นิกายจนบัดนี้ คือนิกายชินโต ชูเซอิ—หะ นิกายหนึ่ง
ไตเซอิ—กโยอีกนิกายหนึ่ง ศาสดาของจ็อกเกยวของกับศาสดา
ชินโตได้อย่างไร ในเมื่อของจ็อกมีได้สอนเน้นหนักในเรื่อง
เทพเจ้า แต่ก็โปรดทราบว่ ของจ็อกได้เขียนคัมภีร์รับรอง
ศาสดานาซาบรพบุรุษ และบูชาพำดินของชาวจีนดัมย
โบราณไว้ รวมทั้งเรื่องความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
โดยดั่งเดิมว่าเป็นประเพณีอันดีงาม จึงเข้ากับศาสดา
ชินโตได้เป็นอย่างดีในหลักการเหล่านี้

ส่วนพระพุทธศาสดา แม้จะมีได้ชื่อว่าเทวดาเป็นจุด
ศูนย์กลาง หรือมีความสำคัญเหมือนศาสดาอื่น แต่พุทธ
ศาสดานิกชนในญี่ปุ่นซึ่งมีพหุความนับถือในเทพเจ้า ก็หาทาง
อธิบายให้เข้ากันได้ ฉะนั้นนิกายของศาสดาชินโตที่คงซอ
ตามพระพุทธศาสดาจึงมีหลายนิกาย เช่น เทนไต ชินโต
(ชินโตที่เนื่องด้วยนิกายเทนไต) นิกายพระพุทธศาสดาที่ชื่อเทน
ไตนั้น เมื่อรวมกลุ่มกับศาสดาชินโต ก็อธิบายเทพเจ้าของ
ศาสดาชินโตให้เป็นบางหนึ่งของพระพุทธเจ้าไป นอกจากนั้น

ยังมี ชินคอน ชินโต (ชินโตที่เนื่องด้วยนิกายชินคอน) ก็เป็นการผสมระหว่างนิกายชินคอนแห่งพระพุทธศาสดากับ ศาสดาชินโต ส่วนนิกายชินโตที่มีได้ดังข้อความพระพุทธศาสดา แต่ได้รับเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสดาไปผสมไว้ด้วย คือ อีเส ชินโต, โยบิตะ ชินโต และ ฟุโก ชินโต อย่างไรก็ตาม ชินโตทั้งสามนิกายนี้ก็นำหลักธรรมของศาสดาของใจผสมไว้ด้วย

ข้อเปรียบเทียบหลักธรรมของศาสดาชินโตกับศาสดาต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าศาสดาชินโต มีลักษณะใกล้เคียงกับ ศาสดาฮินดูในข้อที่นับถือเทพเจ้าหลายองค์ และใกล้เคียงกับศาสดาโบราณ เช่น ศาสดาของยุโรปโบราณ รวมทั้ง ศาสดาของทวีปอเมริกา และอาฟริกาโบราณที่กล่าวมาแล้ว ในข้อที่บูชาเทพเจ้าหลายองค์เช่นเดียวกัน ส่วนหลักการ ปดักย้อยอื่น ๆ ย่อมมีแตกต่างกันเป็นธรรมดา ศาสดาชินโต เข้ากันได้กับศาสดาของใจในเรื่องบูชาบรรพบุรุษ และจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เรื่องบูชาบรรพบุรุษแม้จะมีไร้หลักการของศาสดาของใจ แต่เป็นประเพณีที่สืบเนื่องมากอนตมัยของใจ และของใจกัณันบ้นุณ ส่วนการบูชาเทพเจ้า ของใจก็

ไม่รู้จักจริง เพราะจริงใจไม่ดื้อนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเชื่อถือ
ในการบูชาพำตินของคนโบราณ ฉะนั้นจึงเข้ากับศาสนา
ชินโตได้

ส่วนพระพุทธศาสนามีลักษณะพิเศษอยู่อย่างหนึ่ง คือ
ดื้อนเน้นหนักในเรื่องศีลธรรมและปัญญา และไม่ดื้อนให้
เบียดเบียนศาสนาอื่น จึงนับว่าออกจะเป็นศาสนาเดี่ยวแห่ง
เอเชียในปัจจุบันที่คนศาสนาอื่นนับถือได้มากกว่าศาสนาใดๆ
คือคนที่นับถือศาสนาอื่นคู่กับเคารพพระพุทธเจ้า คนที่นับถือ
ศาสนาเก่า หรือศาสนาจริงรวมทงนับถือพระพุทธศาสนา
ด้วยก็มีอยู่ทั่วไป นอกจากนั้นคนนับถือศาสนาชินโต ก็
นับถือศาสนาพุทธควบคู่กันไปได้ ขอนับว่าควรได้รับการ
พิจารณา

๕. ฐานะในปัจจุบัน

ฐานะในปัจจุบันของศาสนาชินโตจะเป็นอย่างไร ใน
เมื่อได้มีการยุบเลิกศาสนาชินโตที่เป็นทางราชการไปแล้ว
ชั้นเกือบไม่กระทบกระเทือนอะไรนัก เพราะเพียงแต่ทาง
ราชการไม่บังคับให้คนญี่ปุ่นต้องเคารพบูชาเทพเจ้า และ

นับถือพระจักรพรรดิเป็นเทพเจ้า ตามหลักการของศาสนา
ชินโตที่ถือกันมาเป็นชนบประเพณี กับศาสนาชินโตที่เป็น
นิกายต่าง ๆ รวมทั้งศาสนานี้มีแต่รูปภาพยังขึ้นเท่านั้น คน
ญี่ปุ่นซึ่งส่วนมากเคยบูชา ณ ศาลเทพเจ้า แต่บูชาบรรพ
บุรุษ ก็คงบูชากันต่อไป

ชาวยุโรปถือว่าศาสนาชินโตไม่มีการเผยแพร่ แต่ชาว
ญี่ปุ่นที่นับถือศาสนาชินโต ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ
และมีการเผยแพร่ศาสนานี้แล้วทั้งในและนอกประเทศ

คณะกรรมการศาสนาชินโตได้ประมวลฐานะปัจจุบัน
ของศาสนาชินโตไว้ดังนี้:—

ศาสนาชินโตในปัจจุบันอาจแบ่งได้เป็น ๕ ลักษณะคือ

๑. ศาสนาชินโตแห่งราชสำนักพระจักรพรรดิ

(Shinto of the Imperial House)

๒. ศาสนาชินโตศาลเทพเจ้า (Shrine Shinto)

๓. ศาสนาชินโตที่เป็นนิกาย (Sectarian Shinto)

๔. ศาสนาชินโตที่เป็นนิกายใหม่

(Neo—sectarian Shinto)

๕. ศาสนาชินโตของประชาชน (Popular Shinto)

ศาสนาชิโนโตแห่งราชสำนักพระจักรพรรดิ นับ
ว่าเป็นศูนย์กลางแห่งศาสนาชิโนโตที่เป็นของทางราชการ เมื่อ
ยุบเลิกศาสนาชิโนโตที่เป็นทางราชการแล้ว ศาสนาชินโตแห่ง
ราชสำนัก ก็คงอยู่เพียงเป็นพิธีกรรมสำหรับราชสำนัก

ศาสนาชิโนโตศาลเทพเจ้า เป็นศาสนาแห่งพิธี
กรรมของทางราชการ เมื่อยุบเลิกชิโนโตที่เป็นทางราชการ
จึงกลายเป็นพิธีกรรมของประชาชนและเป็นศาสนาของประ
ชาชนไปในที่สุด

ศาสนาชิโนโตที่เป็นนิกาย หมายถึงชิโนโต
นิกายซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับศาสนาชิโนโตดั้งเดิม เกิดขึ้น
เนื่องจากความพัฒนาทางศาสนาในยุคเร็ว ๆ มา นี้ ชิโนโต

